

VYSOKÁ ŠKOLA DANUBIUS
FAKULTA VEREJNE POLITIKY A VEREJNEJ SPRÁVY

M E D Z I N Á R O D N Á
V E D E C K O - P R A K T I C K Á K O N F E R E N C I A

**INOVAČNÉ
VÝSKUM V OBLASTI
SOCIOLOGIE,
PSYCHOLOGIE
A POLITOLOGIE**

10–11
marca
2017

Sládkovičovo,
Slovenská republika

Психологічні проблеми адаптації трудових мігрантів до проживання в новому етнокультурному середовищі Василенко О. М.	54
Розвиток креативності особистості в освітньому просторі Василькевич Я. З.	57
Функції ідентичності та засіб їх вивчення Джаббарова Л. В.	61
Англомовне монологічне говоріння в міжкультурному професійному спілкуванні Добровольська Н. Л.	64
Динаміка масової геополітичної свідомості чернігівських студентів Дроздов О. Ю.	67
Емоційні аспекти соціально-історичних уявлень чернігівських студентів Дроздова М. А.	70
Agression replacement training (art) як інноваційний метод промування психічного здоров'я Дуркалевич І. В.	74
Теоретико-методологічні основи вивчення проблеми адаптації до навчання студентської молоді в умовах освітнього середовища ВНЗ Завацька Н. Є., Михайлишин У. Б.	78
Інтегрована програма соціально-психологічної підтримки суб'єктивного благополуччя особистості Завацький Ю. А., Завацький В. Ю.	81
Особливості міжособистісного спілкування на заняттях з іноземної мови Зеленко Н. В.	84
Емпіричне дослідження ментальних репрезентацій студентів технічних спеціальностей Кононець М. О.	88
Дослідження ригідності у працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій Конюхова К. Ю.	91
Інформаційно-психологічна культура особистості: теоретичний аспект Коханова О. П.	94
Definitions of „mindset”, „mentality” and Ukrainian „national character”: ethnopsychological essence Kotsur V. A.	98
Формування вмінь управління конфліктами у студентів ВНЗ Кошова Ю. О.	101
К проблеме психологических исследований адаптационных ресурсов личности в условиях интенсивной эволюции общественной жизни Лановенко И. И., Матвиенко О. В.	104

Сутність та структура комунікативної толерантності Лапа В. М.	108
До питання врахування компенсаторних можливостей індивідуального стилю діяльності при організації навчального процесу допоміжної школи Ляшко В. В.	111
Соціальний супровід як форма соціальної допомоги прийомним сім'ям Майданюк М. О.	115
Особливості психолого-педагогічного супроводу становлення стилю життя особистості Малина О. Г.	118
Исследование эмоционального интеллекта по шкале «эмпатия» у будущих специалистов в сфере специального образования Мартынчук Е. В.	121
Феноменологія психологічних меж у структурі комунікативної діяльності Омельченко І. М.	125
Професійна відповідальність як професійно важлива якість рятувальників Панова В. О.	128
Konsepčia zachovania duševného zdravia u záchranárov Prof. Perelygina L. A., Ph.D.	131
Аналіз результатів емпіричного дослідження проблеми впливу чуток на людину в умовах надзвичайної ситуації Потапчук Є. М., Потапчук Н. Д.	134
Features of an adaptation of foreign students in higher medical educational institutions of Ukraine Pushkarova Ya. M.	136
Factors influencing the development of creative skills of future specialists Sapelnikova T. S., Suzikova O. H.	139
Взаємозв'язок психологічних особливостей особистості з вибором екстремальної професії Світлична Н. О.	143
Особливості саморегуляції у осіб з різним рівнем толерантності до невизначеності Селюкова Т. В.	146
До проблеми професійної мотивації працівників ДСНС України Сергієнко Н. П.	150
Сформованість саморегуляції як основа пізнавальної діяльності дітей з порушеним інтелектом Неовлева С. Д.	153
Дискурс функціональності практик шлюбно-сімейного партнерства та батьківства Нішніа О. Ф.	157

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВНЗ

Завацька Н. Є.

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри практичної психології та соціальної роботи

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Михайлишин У. Б.

кандидат психологічних наук, доцент,

докторант кафедри практичної психології та соціальної роботи

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

м. Сєвєродонецьк, Україна

У статті на основі теоретико-методологічного аналізу розкрито основні підходи до вивчення проблеми адаптації до навчання студентів вищих навчальних закладів в умовах сучасного освітнього середовища. Показано, що адаптація особистості визначається як процес її оптимальної взаємодії з середовищем, який дозволяє їй задовольняти актуальні потреби й реалізовувати пов'язані з ними значущі цілі, що забезпечує відповідність її діяльності та поведінки вимогам соціального середовища (Г. Андрєєва, Ф. Березін, Ю. Бохонкова, С. Ларіонова, Т. Шибутані та ін.).

Визначено, що дослідження процесу адаптації особистості здійснюється за такими напрямками: за типами (нормальний і девіантний) (А. Налчаджян); формами (пасивна або активна позиції, обережна установка, власне пристосування) (В. Селіванов); рівнями протікання (індивідуально-психологічний і соціально-психологічний) (Ф. Березін); стратегіями (активні – шляхом перетворення і фактичного усунення проблемної ситуації (передадаптації); пасивні – зі збереженням ситуації (унікнення)) (Ю. Мухітова, Н. Свіридов); адаптивними механізмами (В. Асєєв, Г. Балл) [1; 3; 4].

З'ясовано, що адаптація є динамічним, безперервним процесом, у якому задіяні, з одного боку, фізіологічні, психічні та психологічні механізми особистості, з іншого, – умови та зміни соціального середовища, у якому відбувається її життєдіяльність (А. Айдаралієв, А. Максимов, Ф. Василюк, Л. Костюкова, Р. Лазарус, Є. Зав'ялова, Т. Карцева, В. Серенкова, П. Шихирєв та ін.), зокрема, здійснюється навчання.

Шляхом теоретичного аналізу підходів до вивчення студентства як особливості вікової (Ш. Бюлер, Л. Виготський, Р. Гоулд, Е. Еріксон, Х. Ремшмідт, С. Саарі, Н. Ткачова, Г. Шихі та ін.) та соціальної групи (А. Власенко, І. Зимня, Т. Іщенко, Ю. Колесніков, А. Семашко та ін.) виокремлено основні категорії, за якими можна охарактеризувати студентську молодь як суб'єкт адаптації: соціальна ситуація розвитку (диференціація й сепарація від батьків (Р. Гоулд,

Е. Гоффман, Д. Левінсон, К. Фопель та ін.); психологічні новоутворення юнацького віку (набуття зрілої ідентичності (Б. Братусь, Е. Еріксон, Б. Зейгарник, В. Слободчиков, Г. Шихі та ін.), засвоєння соціальних ролей (Е. Еріксон, Ч. Кулі, Х. Ремшмідт та ін.), психологічна готовність до самовизначення (Л. Божович, І. Кон, В. Моргун, Н. Ткачева, Р. Шерман, Л. Шнейдер та ін.), побудова життєвих планів у часовій перспективі (Л. Божович, І. Дубровіна, С. Саарі), визначення сенсу життя, вироблення життєвої позиції, обрання та початок опанування професії (Б. Ананьєв, І. Кон, В. Лісовський та ін.); провідна діяльність (навчально-освітня, що формує такі основні особистісні якості як відповідальність; уміння об'єктивно займати позицію будь-якого учасника діяльності; засвоєння правил поведінки, які виступають одним із компонентів у структурі моралі особистості (Б. Ананьєв, М. Дьяченко, Ю. Колесніков, С. Максименко, Б. Рубін та ін.)).

Трансформаційні процеси загострили проблеми студентської молоді, адаптація до навчання якої в умовах вищих навчальних закладів відбувається ускладнено (Л. Боярин, М. Бриль, Т. Дріга, Л. Єременко, В. Москаленко, В. Мяленко, Ю. Сербін, В. Харченко, Н. Чепелева, Ю. Швалб). Крім того, спостерігається послаблення зв'язку студентів із соціально-груповим оточенням, розмивання консолідуючих ціннісних основ, криза процесу ідентифікації, виникнення бар'єрів взаємодії, що заважає розвитку організаційних, комунікативних та творчих здібностей, адаптації особистості у вищому навчальному закладі й в студентській групі (О. Бондарчук, І. Ващенко, О. Гаженко, Л. Карамушка, Г. Лактіонова, М. Міщенко, Ю. Сербін, Л. Сокурянська, Ю. Трофимов та ін.). Роль групового впливу на формування та розвиток особистості, її соціально-психологічну адаптацію відзначається у працях Г. Андрєєвої, І. Блонського, Г. Балла, О. Солодухової, Л. Орбан-Лембрик та ін. Згідно з концепцією А. Петровського, характер розвитку особистості визначається рівнем розвитку групи, до якої вона належить і, в яку вона інтегрована. В дослідженнях В. Агєєва, В. Бакєєва, І. Волкова, О. Донцова, М. Обозова, К. Платонова рівень розвитку групи розглянуто як основний параметр міжособистісних стосунків осіб, що входять до неї. Визначено моделі розвитку студентської групи та її основні параметри: зміст та цінності спільної діяльності (А. Петровський), активність особистості (О. Дусавицький), зміст моральної спрямованості групи та організаційна єдність (Л. Уманський), групова згуртованість (О. Лутошкін), організаційна структура (Е. Воутилайнен, Т. Санталайнен). Проте у більшості психологічних та педагогічних досліджень переважають погляди на студента тільки як на суб'єкт навчання, без належної уваги на детермінацію його статусного положення в групі, взаємин із однокласниками. Спотворення процесу адаптації студентів може відбуватися завдяки неможливості індивідуалізуватися, а потім інтегруватися в групі, що призводить до незадоволення потреби в спілкуванні та самоствердженні й не сприяє успішності навчання (Ю. Бохонкова, Т. Дріга, Н. Завацька, Ю. Сербін) [2; 5; 6]. Тому, проблему адаптації студентів до навчання у вищих навчальних закладах гуманітарного профілю пропону-

ється вирішувати через призму їх включення в соціальне середовище групи з різним рівнем її розвитку. При цьому поняття «соціальне середовище групи» розглядається нами як сукупність взаємовпливів студентів, професорсько-викладацького складу, батьків у ході навчально-виховного процесу, що передбачає поширення соціального досвіду всіх зазначених груп на основі взаємопроникнення їхніх субкультур.

Зазначене актуалізує визначення соціально-психологічних умов адаптації студентської молоді до навчання у вищих навчальних закладах гуманітарного профілю на основі використання системних (Б. Ананьєв, П. Анохін, В. Ганзен, Б. Ломов, С. Максименко, В. Мерлін, В. Семиченко, Г. Щедровицький та ін.) концептуальних побудов, у яких враховується багатомірність та багаторівність явищ, що розглядаються.

Отже, поліаспектність процесу адаптації студентської молоді до навчання у умовах вищих навчальних закладів вимагає його вивчення в кількох аспектах – адаптована особистість та адаптивне середовище – з урахуванням соціально-психологічних особливостей студентів і специфіки навчання за фахом.

Література:

1. Балл Г. А. Феномен вибору в контексті соціальної поведінки / Г. А. Балл // Соціальна психологія. – 2005. – № 1 (9). – С. 3–13.
2. Бохонкова Ю. О. Можливості корекції особистісних чинників соціально-психологічної адаптації / Ю. О. Бохонкова // Соціальна психологія. – 2005. – № 2 (10). – С. 45–54.
3. Боярин Л. В. Теоретичний аналіз вивчення проблеми соціальної адаптації молоді у психологічній літературі / Л. В. Боярин // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – № 3(32). – С. 54–60.
4. Ващенко І.В. Критерії діагностики рівня професійної мобільності у викладачів вищої школи і студентів / І.В. Ващенко // Проблеми сучасної психології : Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка ; Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – Вип. 19. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 97–105.
5. Завацька Н. Є. Адаптивна функція самосвідомості особистості в процесі освоєння нової соціальної ролі / Н. Є. Завацька, К.І. Пчельнікова // Наукові записки Ін-ту психол. ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. акад. С. Д. Максименка. – К. : Міленіум, 2007. – Вип. 34. – С. 139–148.
6. Сербін Ю. В. Адаптаційні можливості молодшої людини / Ю. В. Сербін // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Серія : Психологічні науки. – Чернігів : Вид-во ЧНПУ, 2011. – Т. 1. – Вип. 94. – С. 88–95.

Інтегрована програма соціально-психологічної підтримки суб'єктивного благополуччя особистості

Завацький Ю. А.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціології

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Завацький В. Ю.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля м. Северодонецьк, Україна

У статті на основі емпіричного аналізу розроблено інтегровану програму соціально-психологічної підтримки суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі. Показано, що в умовах стрімких трансформаційних змін та перебудови всіх сфер життя, які відбуваються в сучасному суспільстві, закономірно зростає актуальність соціально-психологічних досліджень щодо вивчення проблеми суб'єктивного благополуччя особистості [2; 3]. Це викликано гострою необхідністю у визначенні того, що є підставою для збереження внутрішньої рівноваги за таких умов, із чого складається переживання суб'єктивного благополуччя особистості, які компоненти лежать в його основі, яким чином воно бере участь в регуляції поведінки, а також виокремлення методів психологічної допомоги у вирішенні проблеми підтримки суб'єктивного благополуччя особистості [1; 5].

Визначено, що однією з найбільш значущих сфер життєдіяльності особистості є сім'я, в якій центральне місце посідають шлюбні відносини, що створюють психологічний простір життєвого світу особистості, визначають якість її сімейного життя [4; 6]. Благополуччя в шлюбі забезпечує переживання суб'єктивної задоволеності особистості подружніми стосунками, і є основою її психологічного комфорту та позитивного психоемоційного самопочуття, а отже проблема дослідження соціально-психологічних чинників суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі заслуговує на вивчення.

У психокорекційній роботі взяли участь 52 респонденти (26 подружніх пар), які склали експериментальну групу та 54 респонденти (27 пар), із яких було сформовано контрольну групу. Відбір досліджуваних в групі відбувся за принципом добровільності. В контрольній групі процедура психокорекції не проводилася. Досліджуваних експериментальної групи було розподілено на 5 підгруп по 8-12 осіб. З кожною підгрупою протягом 6 місяців займалися двічі на тиждень, наступні 6 місяців – один раз на тиждень.

Програма включала 3 послідовні етапи, кожен із яких містив тематичний, організаційний та рефлексивний підетапи та був самостійним комплексом за-